

ринку та шляхи їх розв'язання" // Під ред. П. І. Гайдучького. – К., 2002. – С. 144–151.

6. Печатникова С. М. Особенности жилищного ипотечного кредитования в России // Экономика строительства. – 2003. – № 2. – С. 20–32.

7. Евтух А. Т. Ипотечный механизм инвестирования. – Луцк, 2001. – 180 с.

8. Чорнобай А. Новосілля у сярбрів // Будівельна газета. – 1998 – 26 березня – С. 1–2.

The analysis of world experience of the mortgage crediting is conducted. Certainly and grounded possibility of application of mortgage models in the system of the youth crediting in Ukraine.

Криховецька З.М.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ В УКРАЇНІ

У статті обґрунтовано роль бюро кредитних історій у зниженні кредитних ризиків, розглянуто особливості їх функціонування в Україні та можливості розвитку.

Ключові слова: бюро кредитних історій, кредитна історія, кредитний звіт, позичальник, банк, кредитний ризик.

I. Вступ. Перед фінансовими організаціями постає важлива проблема — безпека надання кредитів. Як же зробити кредитування безпечним та вигідним і для кредиторів, і для позичальників? Безперечно, це комплексне завдання, але істотним етапом у його вирішенні є ефективний аналіз позичальника — максимально об'єктивний, недорогий і зручний, в чому і полягає функція бюро кредитних історій.

У більшості країн світу кредитори постійно обмінюються інформацією про платоспроможність позичальників. Світовий досвід показує, що найбільш ефективний спосіб такого співробітництва — це створення бюро кредитних історій, які акумулюють інформацію про всіх позичальників і представляють її до відома кредиторів.

Кредитна історія — це досье на юридичну чи фізичну особу. Вона містить інформацію про оплату рахунків, повернення позик, виконання умов контрактів, про інші події фінансової сторони життя. Сама по собі кредитна історія — це звичайний електронний файл, що містить інформацію про позичальника і його фінансові дані, які стосуються безпосередньо виконання кредитних зобов'язань. Чим повнішим виявляється таке досье, тим менші

ризика неповернення кредиту і, відповідно, тим вища лояльність фінансистів до позичальника. Перш ніж видати кредит, банки запитують дані з бюро. З часом незаплямована кредитна історія дозволить клієнтам банків отримати великі позики і на найбільш вигідних умовах.

У західних країнах ідея виникнення подібних бюро виникла у зв'язку з шахрайством у банківській сфері. Ризик видачі кредиту організації, яка не повернула кредит іншому банку, існував давно, поки банкіри не здогадалися обмінюватися інформацією про позичальників. Перехід у 60-х роках до „життя в кредит” більшості привело до того, що позичальникам стало вигідно зберігати прозору і позитивну кредитну історію своїх взаємостосунків із кредитними організаціями.

Модель, заснована на принципі „ви дістаєте доступ до інформації за умови, що самі поділитися нею”, прижилася в США. Але правила передачі конфіденційної інформації регулюються етичним кодексом. У нашій країні банківська діяльність не регулюється етичними нормами, тому така модель не діє. Перші кредитні бюро з'явилися на ринку споживчого кредитування. Цей ринок, як і ринок кредитування малого бізнесу, характеризується великою кількістю потенційних позичальників, які прагнуть отримати невеликі позики. Тому індивідуальна оцінка кожного з них вимагає додаткових витрат і не вигідна кредиторам, особливо враховуючи те, що аналіз, заснований на характеристиках позичальника і його кредитній історії, повинен бути достовірним і об'єктивним. Кредитні бюро, що акумулюють інформацію, отриману від бага-

твоя кредиторів протягом декількох років, володіють базою даних для формування широкого інформаційного поля і побудови статистичних моделей оцінки ризику.

II. Постановка завдання. Вагомий внесок у дослідження проблем управління кредитними ризиками, зокрема розвитку бюро кредитних історій, зробили зарубіжні та вітчизняні вчені В.Березовик, Р.Беліцький, О.Ганоцький, А.Кияк, Н.Міленко, Л.Наумовські, О.Охріменко, А.Паламарчук, Н.Ремізовська, С.Спіцина, Б.Тімонькін, А.Шпирко та інші. Автори висвітлюють окремі проблеми діяльності і розвитку бюро кредитних історій. Тому постає необхідність подальшого дослідження цих питань. Мета даної роботи – охарактеризувати особливості функціонування бюро кредитних історій, розглянути можливості їх розвитку в Україні.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативні акти України, довідково-інформаційні видання, матеріали науково-практичних конференцій, публікації в засобах масової інформації, інформаційно-аналітичні матеріали дослідних установ, ресурси мережі Інтернет.

III. Результати. В Україні донедавна у вирішенні проблеми легалізації кредитних історій більшою мірою були зацікавлені комерційні банки, оскільки, кредитуючи підприємства, вони підлягали суттєвому ризику, так як їх права як кредиторів слабо захищені. Крім того, незважаючи на те, що фінансові установи уже протягом кількох років вели облік позичальників, часто фінансове минуле клієнта залишалося для них таємницею. Фактично всі ризики залежали від рівня роботи служби безпеки банку. Відомо, що комерційні банки обмінювалися між собою інформацією неофіційно. Але для них така практика була тягарем не тільки тому, що вона суперечить інституту банківської таємниці, але й тому, що служба безпеки обходиться дорого, тоді як у західних країнах питання одержання кредитної історії позичальників не складає труднощів, оскільки будь-який легальний кредит реєструється в кількох незалежних джерелах, страхується і т. ін.

Зважаючи на серйозність такої проблеми й намагаючись хоч би частково знизити кредитні

ризики, у червні 2001р. НБУ прийняв Положення “Про єдину інформаційну систему “Реєстр позичальників”, відповідно до якого забезпечувався облік банківських клієнтів, що мають прострочену заборгованість за кредитами. Активізацію процесу легалізації кредитних історій підприємств шляхом створення кредитних бюро за аналогом західних здійснювали також банки і небанківські установи. Основним мотивом участі банків у створенні бюро кредитних історій (БКІ) став активний їх розвиток у напрямі роздрібних послуг для населення, зокрема – споживчого кредитування, яке пов’язане з високим рівнем ризику виникнення проблемної заборгованості, що й було покликано мінімізувати БКІ, яке б збирало, аналізувало й розповсюджувало серед банків інформацію про позичальників.

Якщо клієнт узяв кредит в одному банку, його мало що зупиняє взяти ще одну позику в іншому. Тому для самих банкірів діяльність бюро стане одкровенням, коли вони побачать, що одні й ті ж клієнти в різних банках залучили десятки кредитів. Роль таких бюро полягає у формуванні бази даних про громадян, які коли-небудь отримували, повертали чи, навпаки, не повертали кредити будь-яким офіційним позичальникам.

Вперше про бюро кредитних історій в Україні заговорили в 2003 році. Тоді у Верховній Раді була створена робоча група, члени якої у вересні того ж року розробили законопроект „Про організацію формування та обігу кредитних історій”. Проте закон був прийнятий через два роки, 23 червня 2005 року, і набув чинності 29 січня 2006 року. Цей закон визначає правові та організаційні засади формування і ведення кредитних історій, права суб’єктів кредитних історій та користувачів бюро кредитних історій, вимоги до захисту інформації, що складає кредитну історію, порядок утворення, діяльності та ліквідації бюро кредитних історій [1]. Його метою є врегулювання суспільних відносин, що виникають у сфері збору, обробки, зберігання, захисту та використання інформації про виконання особами грошових зобов’язань, функціонування інституцій, пов’язаних із обміном інформацією про грошові зобов’язання та із забезпеченням прав

та інтересів суб'єктів кредитної історії. У законі діє більшість норм, реалізованих у США в 1996 році в Законі „Про надання достовірної кредитної інформації” – Fair Credit Reporting Act.

Бюро кредитних історій – юридична особа, виключною діяльністю якої є збирання, оброблення, зберігання, захист, використання інформації, яка складає кредитну історію. В Україні відповідно до чинного законодавства бюро створюються у формі господарського товариства, засновниками якого можуть бути юридичні та фізичні особи. Статутний капітал бюро формується виключно за рахунок грошових коштів засновників бюро і має становити не менше п'яти мільйонів гривень.

Відповідно до вищезгаданого Закону, кредитна історія – це сукупність інформації про юридичну або фізичну особу, що її ідентифікує, відомості про виконання нею зобов'язань за кредитними угодами, інша відкрита інформація. Тобто це дані про те, як клієнт платить за своїми боргами.

Кредитна історія включає таку інформацію:

1. Відомості, що ідентифікують особу:

а) для фізичних осіб: прізвище, ім'я та по батькові; дата народження; паспортні дані; місце проживання; ідентифікаційний номер згідно з Державним реєстром фізичних осіб-платників податків та інших обов'язкових платежів; відомості про поточну трудову діяльність; сімейний стан та кількість осіб, які є в неї на утриманні; номер і дата державної реєстрації, відомості про орган державної реєстрації та основний предмет господарської діяльності фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності;

б) для юридичних осіб: повне найменування; місцезнаходження; дата і номер державної реєстрації, відомості про орган державної реєстрації; ідентифікаційний код у ЄДРПОУ; прізвище, ім'я та по батькові, паспортні дані керівника і головного бухгалтера; основний вид господарської діяльності; відомості, що ідентифікують власників, які володіють 10 та більше відсотками статутного капіталу юридичної особи.

2. Відомості про грошове зобов'язання суб'єкта кредитної історії:

а) відомості про кредитні угоди та зміни до них (номер та дата укладання угод, сторони, вид угоди);

б) сума зобов'язання за укладеним кредитним договором;

в) вид валюти зобов'язання;

г) строк і порядок виконання кредитного договору;

г) відомості про розмір погашеної суми та остаточна сума зобов'язання за кредитною угодою;

д) дата виникнення прострочення зобов'язання за кредитним договором, його розмір і стадія погашення;

е) відомості про припинення кредитного договору та спосіб його припинення (у тому числі за згодою сторін, в судовому порядку, гарантом тощо);

є) відомості про визнання кредитного договору недійсним і підстави такого визнання.

3. Інформація про суб'єкта кредитної історії, яка складається зі сукупності документованої інформації про особу з державних реєстрів, інших баз даних публічного користування, відкритих для загального користування джерел:

а) наявність заборгованості за податками та обов'язковими платежами;

б) рішення судів, що стосуються виникнення, виконання та припинення зобов'язань за укладеним кредитним договором;

в) рішення судів та органів виконавчої влади, що стосуються майнового стану суб'єкта кредитної історії;

г) інші відомості, що впливають на спроможність виконання власних зобов'язань суб'єктом кредитної історії.

4. Відомості про операції з інформацією, які складають кредитну історію:

а) дата оновлення кредитної історії;

б) найменування користувача, який надав інформацію до кредитної історії, у разі його згоди на це;

в) коментар суб'єкта кредитної історії [1].

Як бачимо, формування кредитної історії відбувається не тільки з даних, що надаються банком-кредитором, але і з відомостей, здобутих бюро з публічних джерел, реєстрів і баз, за винятком тих, що містять державну таємницю.

Згідно з законодавством України, державні органи зобов'язані надавати інформацію про борги клієнта за першим запитом бюро. Це дозволяє скласти максимально повну картину про позичальника. Отримати ж відомості про конкретну людину у бюро кредитних історій можуть тільки банки, небанківські фінансові установи і підприємства, що надають у кредит майно або товари з відстроченням платежу.

Бюро забороняється збирати та зберігати в кредитних історіях інформацію про фізичних осіб щодо їхньої національності, расового та етнічного походження, політичних поглядів, релігійних і філософських переконань, стану здоров'я, членства в партіях та інших громадських організаціях.

Бюро надають інформацію з кредитних історій у формі кредитних звітів. Кредитний звіт є одним із найбільш важливих інформаційних джерел про кредити позичальника та інші історичні дані. Кредитний звіт є підсумковою інформацією, яка характеризує фінансовий стан позичальника, кредитоспроможність і платіжну дисципліну.

У кредитному звіті містяться такі дані: загальна кількість договорів; кількість фінансових установ, які надають інформацію; загальна кількість існуючих договорів; загальна кількість відмовлених заяв; загальна кількість припинених договорів; загальні виплати позичальника; прострочені виплати позичальника (для кредитних карток); овердрафт боржника (для операцій без регулярних виплат); найгірший операційний статус; кількість запитів за останніх 12 місяців та інше.

Технологія роботи бюро кредитних історій така. Кредитори постачають бюро даними про своїх клієнтів. Бюро співставляє їх з інформацією, одержаною з інших джерел (суду, державних реєстраційних та податкових органів і т.ін.), і формує картотеку на кожного позичальника, причому вся інформація, що надходить у кредитну історію, зводиться бюро до певного бала, який визначає, з якою ймовірністю позичальник виплатить наданий йому кредит. Створення такої бази даних є дуже важливим. Це одна з базових систем, яка примусить позичальників турбуватися про свою репутацію. Тому українським громадянам та

підприємствам слід уже тепер зайнятися питаннями формування своїх кредитних історій, адже їм не вдасться залишитися осторонь цього процесу.

Схема роботи банку з БКІ:

1. Клієнт-позичальник звертається в банк за отриманням кредиту.
2. Банк запитує дозвіл позичальника на отримання його кредитної історії з БКІ.
3. Позичальник дає банку письмовий дозвіл.
4. Банк робить запит в БКІ.
5. БКІ формує кредитний звіт і надає його банку.
6. Банк на підставі одержаного звіту ухвалює рішення надати клієнту кредит або відмовити [4].

Правда, не всі позичальники розділяють ентузіазм щодо створення БКІ. Багато кого турбує те, наскільки буде захищена інформація, яка зберігається в кредитних історіях. Тому стимулом для громадян можуть бути 100-процентні гарантії відсутності витоку даних, легальності і якості інформації, яка надається.

Передача та зберігання інформації в бюро є безпечною, оскільки інформаційний обмін відбувається захищеними каналами зв'язку, із застосуванням засобів захисту і криптографії, які використовує в своїй роботі Національний банк України і які рекомендуються Департаментом спеціальних телекомунікаційних систем і захисту інформації СБУ.

Користувачами бюро можуть бути не тільки банки, небанківські фінансові установи, а й інші суб'єкти господарської діяльності, які надають послуги з відстроченням платежу або надають майно в кредит. Зокрема, послугами БКІ уже цікавляться мобільні оператори, які планують надавати позики на користування мобільним зв'язком. Для отримання інформації необхідно укласти з БКІ договір і оплатити вартість послуги. За попередніми даними, одне звернення до бази даних коштуватиме від 2 до 10 гривень. Ціна залежить від обсягу запрошеної користувачем інформації.

У кредитному бюро можна запросити кредитний звіт лише в тому випадку, коли є запит на кредит. Банк тільки тоді може перевірити вашу кредитну історію, коли ви звертаєтесь до нього з проханням про отримання кредиту.

Згідно з Законом України „Про організацію формування та обігу кредитних історій” інформація про те, як позичальник виплачує кредит, потраплятиме в бюро автоматично за умови наявності договору про співпрацю між бюро і банком. Щодо Закону „Про інформацію”, який забороняє збирати відомості про громадянина і надавати їх третім особам без його згоди, то перед оформленням кредиту банки беруть у позичальників письмову згоду про передачу даних у бюро кредитних історій.

У той же час чинне законодавство в рамках Закону України „Про банки і банківську діяльність” дозволяє банкам обмінюватися загальною інформацією про позичальників, необхідною для ухвалення рішень про надання третім особам кредитів і банківських гарантій без яких-небудь дозволів позичальника. Клієнт зможе одержати кредит і в разі відмови надати дозвіл на доступ до його кредитної історії. Але в такій ситуації банк має право відповідним чином врахувати можливі ризики, що, швидше за все, відобразиться на величині процентної ставки.

Згідно із Законом України „Про організацію формування та обігу кредитних історій”, банк зобов’язаний повідомити клієнта, в яке саме бюро “пішла” інформація про нього.

Також залишається питання про порядність самих фінансових організацій. Не „порозумівшись” з якимось банком, клієнт ризикує одержати такий компромат у кредитній історії, що жоден банк не схоче з ним працювати. Тому варто контролювати свої кредитні історії на предмет випадкової або „свідомої помилки”.

Утім, потрапити в „чорний” список ненадійних клієнтів може і добросесний позичальник. Відбутися це може внаслідок помилки банківських службовців. Запобігти цьому допомагає звичка проглядати власну кредитну історію, щоб упевнитися, чи все в порядку. Згідно з діючим законодавством, кожний позичальник може безкоштовно раз на рік або при відмові у видачі кредиту ознайомитися зі своєю кредитною історією як у банку, так і в бюро. Якщо він помітить помилку в кредитній історії, то її завжди можна виправити. Для цього потрібно написати заяву в Бюро кредитних історій із вказівкою невідповідностей.

У банк, який надав невірну інформацію, буде направлений запит для її перевірки. Визнавши свою неправоту, бюро зобов’язані помилку виправити. Іноді бувають випадки, коли клієнт і банк мають різні думки з приводу однієї й тієї ж ситуації, тобто одну й ту ж ситуацію банк і клієнт трактують по-своєму. Останній має право внести в кредитну історію свій коментар або навіть подати до суду на банк за розповсюдження невірних відомостей.

Незважаючи на те, що дані в досьє на позичальника беруться до 10 років, банкірів якнайбільше цікавлять останні 24 місяці кредитної історії потенційного клієнта. Цей період найбільш яскраво відображає його матеріальне становище. Непоганим доказом того, що позичальник став на шлях виправлення, можуть стати виписки за останні 24 місяці про своєчасну сплату рахунків. Наприклад, за комунальні послуги, мобільний зв’язок, користування кредитною картою і т. ін. Одержавши довідки про погашені рахунки і розмірну над відомостями про рівень нинішнього добробуту клієнта, банк може амністувати клієнта, що провинився, і виконати його прохання про новий кредит [3].

Затримка платежу може виникнути в кожного. Наприклад, договір із банком укладений 5-го числа, а зарплату клієнту платять 10-го. Тривалі відрядження або хвороба теж можуть викликати затримку з виплатою. Тому банки вирішили не вносити в кредитне досьє відмітки про затримки платежів на термін менше 30 днів. Банкіри радять: щоб не зіпсувати свою кредитну історію, необхідно своєчасно платити за кредити, частіше заходити в банк або телефонувати для пояснення ситуації з погашенням.

Отже, щоб уникнути неприємностей у майбутньому, краще наперед дізнатися про те, чим загрожує позичальнику передача даних у бюро кредитних історій, а також про те, як контролювати ситуацію й захищати свої права.

Щоб виправити позичальнику кредитну історію, РОДОВІД БАНК радить зробити три нескладні кроки для поліпшення кредитної репутації. Крок перший: необхідно погасити прострочену заборгованість або домовитися про реструктуризацію заборгованості. Крок

другий: відкрити в банку поточний або накопичувальний депозитний рахунок і активно ним користуватися. Крок третій: довести банку, що в житті позичальника настала смуга фінансової стабільності. Для цього фахівці банку рекомендують узяти в банку кредит на невелику суму (від 500 гривень) і вчасно його повернути. Потім слід постаратися узяти в тому ж банку ще один кредит, але вже на більшу суму (1000–2000 гривень) і знову вчасно розрахуватися за узяті в борг засоби. Як показує практика, саме такі дії допоможуть відновити взаємовигідну співпрацю з банком і сформуванати позичальнику хорошу кредитну історію.

За наявності докладної інформації про всі запозичення потенційного позичальника і його кредитну історію банкам легше оцінювати платоспроможність клієнта і застосовувати диференційовану цінову політику.

Якщо добросовісні позичальники одержують у бюро кредитних історій високий кредитний бал, то вони можуть торгуватися з банком і одержувати пільговий кредит чи більш вигідні умови кредитування, а якщо бал зі знаком „мінус” – можуть взагалі відмовити в позиції, причому у всіх банках відразу. За наявності позитивної кредитної історії зниження процентної ставки можливе на 2-3% відносно загальнопропонованої.

Діяльність БКІ сприятиме зниженню банківських ризиків і спрощенню процедури кредитування фізичних осіб. Завдяки цьому банки зможуть диференціювати умови кредитування, адже сьогодні у вітчизняній банківській системі хороший клієнт платить за поганого.

Кредитним установам України варто скористатися досвідом США, де приховати негативний кредитний рейтинг громадянам і організаціям неможливо: широка мережа бюро кредитних історій (більше 2-х тисяч) відстежує практично всі кредити. Ці бюро забезпечують захист американської системи кредитування. Найбільше з них — Experian — має більш ніж 100 млн. кредитних файлів і розглядає понад 35 млн. заявок від понад 100 тисяч абонентів на рік. Клієнтами бюро кредитних історій є банки, ощадні і кредитні організації, універсальні магазини, телефонні, лізингові компанії, оптові постачальники.

Вони знають, що кредитна історія громадянина або організації – хороше мірило їх майбутньої платоспроможності.

За даними Міністерства юстиції України, зараз у нас зареєстровані чотири БКІ: ТЗОВ „Міжнародне бюро кредитних історій (МБКІ)”, створене фінансовою групою ТАС, ісландською компанією Creditinfo Group і Національною асоціацією кредитних спілок; ЗАТ „Перше всеукраїнське бюро кредитних історій (ПВБКІ)”, засноване Асоціацією українських банків, 30 банками і двома страховими компаніями; ТЗОВ „Українське бюро кредитних історій (УБКІ)”, створене Приватбанком і компанією BigOptima; ТЗОВ „Бюро кредитних історій „Російський стандарт” [2; 3]. Особливі сподівання засновники бюро кредитних історій покладають на співробітництво один з одним: чим активніше буде здійснюватися обмін інформацією, тим вигідніше це буде всім учасникам ринку. Але сьогодні існує проблема обміну інформацією між кредитними бюро. В основному, наші кредитні бюро орієнтовані на закритість своєї інформації і доступність її тільки для власників цього бюро. Хоча є окремі спроби перепродажу такого роду інформації між кредитними бюро.

Приватні кредитні бюро є важливим інструментом для зростання підприємств приватного сектора в країнах, ринки яких формуються. Згідно з емпіричним дослідженням, проведеним Світовим Банком на основі опитування 5000 підприємств з усього світу, у країнах, де функціонують приватні кредитні бюро, банківським кредитуванням скористались 40% малих і середніх підприємств, у той час як у країнах, де кредитних бюро немає, за фінансуванням до банків звертались лише 28% підприємств. Як відзначає Н. Міленко, директор програм Міжнародної фінансової корпорації (IFC) з департаменту міжнародних фінансових ринків, „IFC намагається задовольнити надзвичайно велику потребу в кредитних бюро шляхом впровадження передових міжнародних практик кредитної звітності, корпоративного управління та управління ризиками. Формування й використання кредитних звітів підвищує якість кредитних рішень та слугує важливим засобом пом'якшення ризику. Це має особливо велике значення для

України, де за останні п'ять років обсяг наданих приватним сектором кредитів, як відсоток від ВВП, збільшився втричі. Використання такої кредитної інформації дає банкам можливість скоротити час та витрати на обробку кредитної заяви на 25% і більше, а також зменшити показник неповернення кредитів на 40-80%. Це сприятиме підвищенню прибутковості фінансових інституцій та стабільності фінансової системи в цілому. Українські банки лише торік через проблемні кредити не дорахувалися більше мільярда гривень, переклавши свої ризики на плечі чесних позичальників" [5].

Відсоткова ставка кредитування в Україні не знизиться, допоки кредитні бюро перебуватимуть у зародковому стані.

Деякі з кредитних бюро в Україні надають банкам скорингові послуги (оцінку позичальника в балах). 14 грудня 2006 року „Міжнародне бюро кредитних історій” (МБКІ) вперше в Україні представило „Карту експертного скорингу фізичних осіб”. Карта скорингу фізичних осіб – це методологія оцінки ризику кредитора на основі аналізу соціально-демографічних і економічних характеристик позичальника. МБКІ залучило учених і фахівців, які на основі спеціально розроблених експертних процедур визначили важливість тих або інших характеристик в оцінці ризику позичальника. Експертний скоринг МБКІ являє собою „ноу-хау”, створене спеціально для українського ринку. Фахівці усереднили інформацію і визначили важливість різних критеріїв із шести видів кредитів: іпотечного, автомобільного, карткового, овердрафту, кредиту на освіту і споживчого кредиту.

Критерії позичальника – вік, місце роботи, кількість років, які позичальник пропрацював на цьому місці, стать, кількість дітей тощо. І якщо банк хоче одержати скоринг у бюро на певну людину, то в режимі онлайн вводяться критерії в карту, а вона видає оцінку в балах. У майбутньому кількість набраних позичальником балів безпосередньо впливатиме на процентну ставку за кредитом і на лояльність банку до клієнта.

Дана методика рейтингування дозволить банкам ефективно оцінювати ризик позичальників, оптимізувати процеси видачі кредитів

і, зрештою, поліпшити структуру кредитного портфеля. Останні два роки в Україні спостерігається справжній бум роздрібного кредитування. Проте банки, виходячи на ринок роздрібного кредитування, часто не мають ефективних методик відсіювання неплатоспроможних клієнтів, які в майбутньому не повернуть кредит. Дана проблема має комплексний характер. По-перше, включення в кредитний портфель кредиту неплатоспроможному позичальнику спричиняє за собою втрати банком фінансових ресурсів. По-друге, банки, прагнучи компенсувати втрати від таких позичальників, підвищують процентні ставки за кредитами. У результаті платоспроможні позичальники платять за неплатоспроможних. Таким чином, методи оцінки ризику неповернення кредиту мають не тільки економічне, але й соціальне значення. Даний продукт може бути використаний як комерційними банками при розгляді заявок на кредити фізичним особам, так і у разі ухвалення Національним банком України певних рішень для моніторингу якості кредитних портфелів банків.

Звичайно, що кредитне бюро не є організацією, з появою якої повністю вирішуються проблеми кредитних ризиків. Його поява – це, насамперед, ознака нової якості розвитку системи правовідносин, що регулюють кредитний ринок. Проте, як показує світовий досвід, створення бюро кредитних історій приносить потрібний результат:

1. Бюро підвищує рівень відомостей банків чи інших кредиторів про потенційних позичальників і дають можливість більш точно прогнозувати ймовірність повернення позик. Це дозволяє кредиторам ефективно визначати спрямованість і ціну позики, зменшуючи ризик виникнення проблеми несприятливого вибору позичальника, тобто зменшить ризик видачі кредитів.

2. Бюро дає можливість зменшити плату, яку брали би банки зі своїх клієнтів, за пошук інформації, тобто зменшити вартість кредитів (у тому числі процентні ставки) для позичальників. Більш низькі процентні ставки збільшують чистий дохід позичальників і стимулюють їх діяльність.

3. Бюро формує механізм, що дисциплінує позичальників, оскільки у випадку невиконан-

ня зобов'язань погіршується репутація останніх перед потенційними кредиторами, а це позбавить їх можливості одержати позикові кошти чи зробить кредити набагато дорожчими. Даний механізм також підвищує стимул позичальника до повернення позики, зменшуючи ризик недобросовісної поведінки.

Створення бюро кредитних історій – це своєрідні інвестиції в розвиток ринку кредитів, що дозволяють вивести доходи фізичних і юридичних осіб із тіні. Реалізація на практиці цього проекту додасть імпульс розвитку життя в кредит для більшості жителів України.

А поки механізм роботи кредитних історій ще „обкачується”, банкам доводиться знаходити інші важелі вирішення проблем управління кредитними ризиками. Одна з можливостей банку забезпечити себе від неповернення кредиту – страхування фінансових ризиків. Все більше банків і кредитних спілок настійно рекомендують, а в деяких випадках і вимагають страхування. При іпотечному кредитуванні страхування заставного майна є обов'язковою умовою кредитора, хоча цей вид страхування добровільний. Такі вимоги кредитних установ цілком природні, оскільки кредитор бажає максимально знизити ризик неповернення грошей. У разі виникнення проблемної заборгованості банк зобов'язаний сформувавши спеціальний резерв – певну суму, яку він просто заморожує. Для банку це неприємний момент, оскільки він не має можливості розпоряджатися даними грошима. До того ж, банк постійно платить податок на прибуток з нарахованих відсотків, що удвічі збиткове. Списати резерв можливо тільки при спробах банку стягнути борг у судовому порядку, тому банки і судяться з боржниками – не стільки заради стягнення боргу, скільки заради отримання можливості списати резерв.

IV. Висновки. Кредитні історії стають зв'язуючою ланкою між позичальниками і українськими банками. Причина необхідності формування кредитних історій – оптимізація ризиків банківських установ. Видача кредиту на пряму пов'язана з ризиками, отже, банки захищаються від зростання проблемних кредитів у кредитних портфелях. До того ж, це може бути механізмом здешевлення кредитних продуктів для позичальника, репутація

якого бездоганна з погляду ризиків для банку. Функціонування кредитних бюро в Україні забезпечить:

- 1) зниження кредитних ризиків кредитних установ;
- 2) зростання обсягів кредитування;
- 3) підвищення ліквідності банківських активів;
- 4) розширення доступу громадян і малого бізнесу до кредитних ресурсів за рахунок диференційованих чи нижчих кредитних ставок;
- 5) збільшення купівельної спроможності громадян;
- 6) підвищення довір'я до банківської системи;
- 7) економічне зростання в масштабах країни.

На сьогоднішній день кредитні історії – це поки що лише перспективний важіль впливу на позичальників. Хоча за ними – майбутнє, тому вже зараз варто поклопотатися, щоб не „потрапити в історію”. Адже різні види споживчого кредитування набирають обертів. Зовсім скоро ми, як і громадяни Західної Європи і США, теж „житимемо в борг”. І отримання різних кредитів у значних обсягах буде досить актуальним, користуватиметься великим попитом. Основними шляхами подальшого розвитку кредитування в Україні є вдосконалення законодавчої бази; навчання споживачів щодо користування кредитом, а також щодо важливості формування ними позитивної кредитної історії; розвиток внутрішніх скорингових систем банків, використання скорингових послуг бюро кредитних історій.

1. Закон України „Про організацію формування та обігу кредитних історій” від 23 червня 2005р. № 2704 – IV.

2. Перелік бюро кредитних історій. – <http://www.minjust.gov.ua/0/8840>.

3. Бюро кредитних історій: «большой брат» следит за тобой. – <http://banker.ua/articles/mortgage/2007/08/08/1180425993>.

4. <http://www.leasing.org.ua/ua/news/?pid=676>.

5. В Україні відбулася Міжнародна конференція з питань діяльності бюро кредитних історій. – <http://www.uabanker.net/daily/2006/09/092906-1320/shtml>.

In work role of existence in Ukraine of bureau of credit histories for the decline of credit risks is grounded, the features of their functioning and possibilities of development are considered.